

JAGT PÅ KONGEEDERFUGLE

Af Henning Scheel

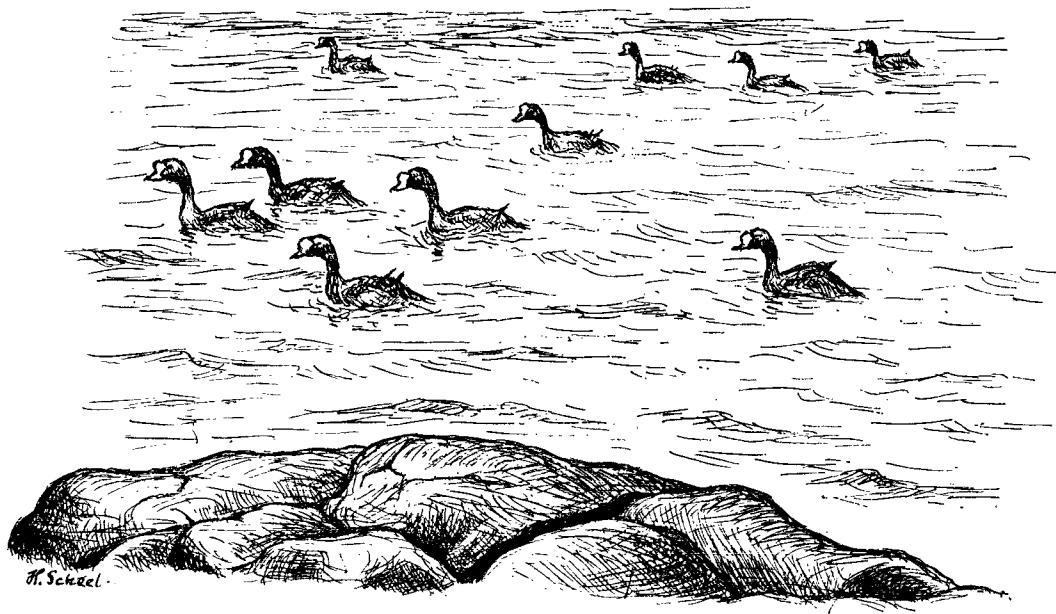
En særlig form for jagt var og er måske endnu jagten på de gamle kongeederfuglehanner i Grønland, når disse er afslået, hvilket vil sige, at de har fældet deres svingfjer, således at de en tid er berøvet flyveevnen. Tidspunktet for denne fældning er slutningen af juli og begyndelsen af august.

Der er det mærkelige forhold, at fuglene, hvis yngleområde fortrinsvis er det nordligste, arktiske Canada og det nordvestligste Grønland, på det pågældende tidspunkt foretager et fældningstræk fra disse nordlige yngleområder til en begrænset strækning af Grønlands vestkyst for her at tilbringe den periode, hvor de ikke kan flyve; hvorimod de gamle hunner bliver i yngleområdet.

Det er dog ikke således at forstå, at man på dette tidspunkt kun træffer gamle hanner her, idet de unge hanner og unge hunner, som skal være ca. 3 år, før de er yngledygtige, også træffes i dette område, som strækker sig fra Umanak til Egedesminde-distrikt; men det er dog særlig de gamle afslåede hanner, der er genstand for en systematisk jagt. Fuglene opholder sig fortrinsvis i bugter og vige samt inden-skærs mellem øerne.

På „Fugleekspeditionen“ i 1925 kom vi til dette sted i begyndelsen af august. Den 7. august stødte vi på de første kongeederfugle i nærheden af Tasseralik. Vi skød fire, tre unge hunner og en ung han; men så endnu ingen gamle hanner; først lidt senere på vejen mod Kangatsiak begyndte der at vise sig store flokke af både unge fugle og gamle hanner, som kom trækkende ude fra havet ind mod land til deres fældningsområder. Da vi om eftermiddagen den 9.8. nåede Kangatsiak, kastede vi anker ud for bopladsen, hvor vi gik i land for at besøge udstedsbestyreren i håb om at høre lidt om, hvor vi skulle søge efter kongeederfugle. Vi blev vel modtaget med kaffe og gramfonmusik og fik blandt andre en plade med revueskuespilleren Carl Fischer, så vi følte det helt hjemligt.

Da vi ladet med gode råd sejlede videre, vinkede grønlænderne til os og affyrede deres bøsser til afsked. Vi kippede med flaget og fortsatte derefter ind mellem skæ-

Kongeederfugle langs kysten, tegnet af Henning Scheel.

rene og de isfjelde, som nu begyndte at dukke op. Efterhånden havde vi dem stadig omkring os, så det blev en ret besværlig og langsommelig tur, før vi kl. ca. 12 om aftenen kunne kaste anker udfor Manermiut, hvor vi blev liggende natten over for så den næste dag at fortsætte til Egedesminde, hvortil vi ankom ved 21-tiden.

På vejen havde vi den oplevelse at møde en pukkelhval. Den dukkede pludselig op ikke mere end nogle få meter fra båden og holdt sin kurs ganske uden hensyn til os. Vi så den dukke op og ned flere gange agterude, hver gang den dukkede ned, havde den halen højt oppe over vandfladen, så der var ingen tvivl om, at det var en pukkelhval, idet de andre arter ikke bevæger sig på denne måde. Kort før vi nåede Egedesminde, skød vi den første gamle han-kongeederfugl; den var i fuld sommerdragt, men fløj udmærket endnu, idet den ikke havde begyndt fældningen af svingfjerene.

Efter at have tilbragt nogle hyggelige og fornøjelige dage i kolonien startede vi den 14.8. igen i vor gode sejlbad, som dog også var forsynet med hjælpemotor, på en tur ind i Sydost-Bugten for at finde de afslåede kongeederfugle-hanner, som vi gerne skulle kunne hjembringe en samling af til videnskabeligt brug.

Vejret var blikstille, havet lå blankt som et spejl, som smeltet bly, kalder grønlænderne det. Masser af isfjelde drev langsomt med strømmen; de havde alle mulige former som høje huse, et af dem var forsynet med et mægtig højt spir som en kirke. En sæl stak hovedet op over vandskorpen. Jeg prøvede et skud, men kuglen slog i vandet et lille stykke foran den. Vi satte derefter kursen mod et udsted „Akúnak“ for at få en kendtmand om bord.

Her var en mængde forskellige fugle: Små nydelige odinshaner lå så lette som dun på vandet, særlig hvor der var drevet lidt tang op på overfladen. På skærene var der fuldt af terner, tatteratter og kjover, som boltrede sig efter hinanden, som kunne det være viber, en enkelt svartbagmåge gled forbi, og de små sorte tejster med det hvide vingspejl og det spidse næb lå overalt og dykkede mellem skærene og i læ af isfjeldene.

Da vi nærmede os udstedet, så vi som silhouetter mod den lyse himmel korsene på kirkegården og en halv snes grønlændere med to hunde; det var tydeligt, at de håbede på besøg. Da vi havde „dryppet krogen“, som det hedder, når ankeret kastes over bord, gik to mand i jollen for at underhandle om at få en kendtmand til at føre båden videre ind gennem det virvar af øer og sunde, som lå foran os. Da manden, som hed Niels, var kommet om bord med kajak og bøsse, styrede vi videre ind i bugten, hvor vi mente, der måtte være kongeederfugle. Her var en mængde andre fugle af de sædvanlige arter: terner, måger, kjover, tejster, alke, mallemukker o. s. v., men ingen kongeederfugle, kun et par almlindelige ederfugle og en skallesluger.

Niels syntes ikke at interessere sig videre for jagten, men dirigerede os, uden at vi havde bedt ham om det, mod et udsted, som hed Ikamiut, hvor han gerne ville besøge bekendte og aflevere nogle sager, han havde med til dem. Vi studerede nu selv kortet og efter at have afskediget hr. Niels, som åbenbart ikke vidste spor om kongeederfugle, sendte vi ham kort tid efter hjem til Akunak i den gamle, rådne kajak, han havde haft med om bord, hvorefter vi agtede at klare os på egen hånd. Vi sejlede nu ind i et langt, meget smalt sund, som vi håbede at kunne slippe igennem ud til en større bugt med mange øer og sunde, hvor der efter vor egen mening burde være kongeederfugle.

Ved middagstid nåede vi det smalleste sted, hvor der lå et lille udsted, som hed Nivak. Efter kortet at dømme skulle dette ligge til bagbord for os, men det lå imidlertid på den modsatte side af sundet; men det kunne jo være ligegyldigt, det gav os dog et indtryk af, at vi ikke skulle stole alt for meget på kortet. Hvad der syntes meget værre var, at sundet var så smalt og lavvandet her, at udløbet nærmest lignede et lille vandfald, som vi snart fandt ud af, at vi ikke kunne passere før ved højeste vande; hvorfor vi måtte kaste anker og vente de 4 à 5 timer, det ville vare, før dette

Vore tre hjælpere, Knud ved roret, derefter Silas og Peter.

Foto: Henning Scheel

tidspunkt ville indtræffe. Tiden brugte vi til at få noget i livet, og derefter roede et par af os rundt i jollen for at prøve jagtlykken; men her var kun nogle få terner, som vi ikke havde brug for, men ventetiden fik vi da slået ihjel.

Ved 18-tiden vovede vi forsøget og slap lige netop igennem uden at blive hængende på nogle af de store sten, som kiggede op over vandet omkring os. Strømmen var rivende, det var virkelig som at passere et vandfald på en flod.

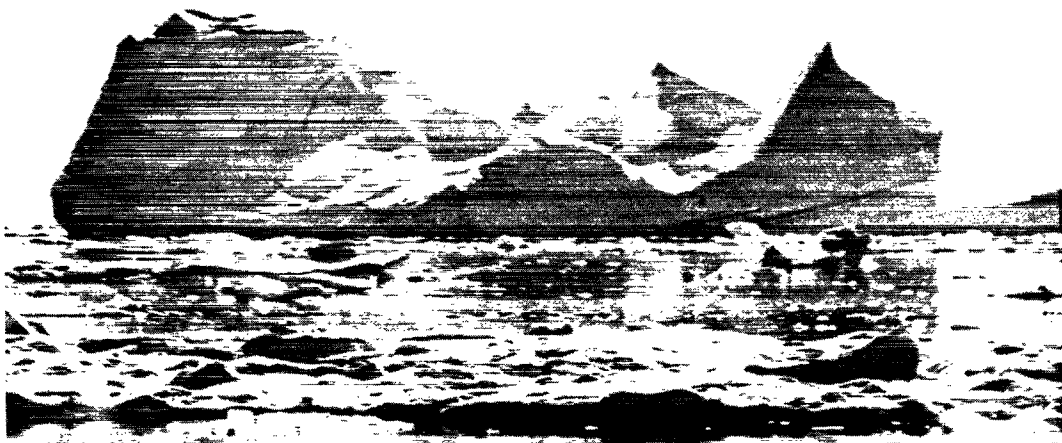
Medens vi lå ved Nivak, var det begyndt at regne, og da vi sejlede videre, blev det tillige en væmmelig kold blæst med lavt hængende skyer, kort sagt „a rotten weather“. Båden listede sig forsigtigt frem mellem de mange skær både over og under overfladen. Det var en smule lotterispil, om vi ville slippe igennem uden at blive hængende på et af dem; men det gik, kun en enkelt gang skurede kølen hen over et af de undersøiske skær, så roret nægtede at adlyde, men vi slap dog over.

Vi så tre unge kongeederfugle, men stadig ingen gamle, afslæde hanner. For at få lidt varme i kroppen lavede vi kaffe, som serveredes i kahytten, kun rorgængerens måtte indtage den på sin ansvarsfulde post. Det blev en lang og sur sejltur, inden vi

ved 11-tiden om aftenen kunne kaste anker ved udstedet Manermiut, hvor nogle af beboerne lodsede os ind i en lille naturlig havn. Efter et hurtigt måltid bestående af dåseskinke med øl og snaps, navnlig snaps, tørnede vi ind.

Næste morgen sejlede vi videre med „kendtmand“ Knud om bord. Kl. ca. 11 om formiddagen ankrede vi udfor udstedet Kekertarsuatsiak, da beboerne råbte og skreg og gjorde tegn til os, at vi skulle komme i land. Det viste sig, at de havde en hel del gamle kongeederfugle-hanner, som de ville sælge os; men da den store, stærkt farvede næbknold, som grønlænderne synes er en stor delikatesse, var bidt af dem alle sammen, havde de ingen værdi for os. Derimod blev besøget af afgørende betydning for jagtens heldige forløb, idet de vidste god besked om, hvor vi skulle søge efter flokkene. Vi fik derfor to mand, Silas og Peter, med om bord, og disse, viste det sig, vidste god besked med, hvor de afslåede fugle skulle søges. Den ene af dem afslørede sig senere som en fremragende skytte.

Efter en lang sejltur rundt om den store ø, hvorpå udstedet ligger, nåede vi hen på eftermiddagen en bugt, som kaldtes „Aúmat“. Vi havde på hele turen rundt om øen kun set nogle gråmåger og 12 blisgæs, som vi dog ikke fik på skud. Men her inde i bugten viste det sig, at kongeederfuglene havde deres tilholdssted; der lå en meget stor flok og dykkede helt inde i bunden af bugten. Det var et herligt syn efter den lange resultatløse sejltur, og efter en hurtig rådslagning dirigerede grønlænderne båden ind mod bunden af bugten, hvor de ca. 100 afslåede kongeederfulge, som alle var gamle hanner i sommerdragt, lå. I en fart blev der gjort klar til angreb. Grønlænderne gik i kajakkerne, og vi stod på bådens fordæk med bøsseklar. Vi rykkede frem på linie med en kajak på hver side af båden, så fuglene efterhånden blev trængt sammen på et meget lille område i den inderste del af bugten. Da de mærkede, at der var fare på færde, dykkede hele flokken så at sige samtidig ned for uset at slippe bort fra os. Mange af fuglene søgte at komme under bådene for at slippe ud af bugten, andre svømmede under vandet ind mod land for at gemme sig bag stenene i strandkanten, og disse holdt den ene af grønlænderne, Peter, øje med, da han ikke var videre flink til at bruge en bøsse. Han gik ganske simpelt i land og kastede sig over en efter en af de trykkende fugle, på denne måde lykkedes det ham at fange og aflive otte. Silas blev derimod i sin kajak, hvor han sad og ventede, til en af fuglene dukkede op, så sendte han den en kugle gennem halsen. Han skød så præcist, at de ti stykker, han leverede, var ramt nøjagtig ens, nemlig på den tyndeste del af halsen. Det var en imponerende præstation, når man betænker, at det var med kugle fra en gyngende kajak, og fuglene kun var oppe i en brøkdel af et sekund; han havde kun to forbiere. Vi på båden havde mas nok med at få syv stykker ved hjælp af vore haglbøsser. Der faldt mange hurtige og mærkelige skud, således dukkede en fugl pludselig op lige på siden af båden og var nede i samme nu, den

Masser af isfjelde drev langsomt med strømmen.

var så tæt på, at haglskudet var så samlet, at det virkede som et kugleskud; men ederfuglen var hurtigere, så den reddede livet.

Hele slaget varede kun 10–20 minutter, så var resten af flokken sluppet under bådene og ud af bugten, kun nogle enkelte havde så mange ufældede svingfjer tilbage, at de kunne flyve. Da skydningen var forbi, kom der en hvid jagtfalk flyvende ind over bugten; det sker næsten altid, når der har været livlig skydning et eller

andet sted, thi falkene har opdaget, at der er en chance for på en let måde at få fat i en eventuelt anskudt fugl. Det var der imidlertid ikke ved denne lejlighed, så den skyndte sig videre.

Efter at have takket og betalt grønlænderne for deres gode førerskab og trakteret dem med citronvand; den gang måtte man ikke give en grønlænder spiritus; tog vi en rørende afsked med dem, inden de atter gik i kajakkerne for at ro hjem til Kekertarsuatsiak.

Vi andre satte nu, med Knud ved roret, kursen tilbage mod Egedesminde. Da vi havde sejlet en timestid, fik vi igen øje på nogle kongeederfugle-flokke. En af dem lå i munden af en lille bugt og ved en udmærket manøvre fra Knuds side, lykkedes det at spærre dem inde i bugten. Vi havde jo nu lært fidusen ved denne form for jagt, så vi fik en gentagelse af slaget i „Aumat“. Denne gang skød vi alle tre bedre og hurtigere paa grund af de indhøstede erfaringer, så resultatet blev 12 gamle, afslåede kongeederfugle-hanner.

Vi havde nu fået, hvad vi havde brug for til de senere videnskabelige undersøgelser, og da klokken var bleven temmelig mange, opgav vi al videre jagt og styrede direkte mod Egedesminde, hvortil vi først ankom kl. ca. 11½ om natten trætte og udasede, men glade og tilfredse over det heldige resultat.

De øvrige dage var helliget præparering og anatomiske undersøgelser af de mange fugle. Desuden blev der taget farveskitser af deres stærkt farvede næb-knolde, som svinger fra appelsin- og citrongult til rødlig-violette. Hele dette materiale blev således sikret for senere videnskabelige studier.